

SOUBOR METODICKÝCH KARET PRO UČITELE ZÁKLADNÍCH ŠKOL

sada č. 3

Život ve společnosti

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální investiční fondy
OP Praha - pól růstu ČR

Vzdělávání žáků v 21. století jistě nelze spojovat jen s tradiční výukou, která probíhá pouze ve škole. Cílené „oživování“ výukových situací a související pořádání zážitkově laděných vzdělávacích exkurzí je dnes důležitou součástí školní výuky – patří k moderním vzdělávacím trendům. Reálný přínos žádoucího širokého využití vzdělávacích podnětů „zvenčí“ pro žáky do značné míry závisí na promyšlené přípravě učitele. Proto jdeme učitelům vstříc a nabízíme jim jednu z vhodných cest. . .

Předložené metodické materiály vznikly v rámci projektu „MAM do výuky!“ zaměřeného na podporu zvyšování kvality vzdělávání v zapojených pražských školách s důrazem na aktivizaci žáků. Důvodem vzniku předkládaných metodických materiálů byla snaha odborného týmu poskytnout „naším“ učitelům jednoduchou textovou pomůcku využitelnou v každodenní praxi a zároveň nechat i další zájemce z řad široké pedagogické obce nahlédnout pod pokličku procesu zavádění změn „k lepšímu“, které vyvádějí vzdělávání ze školních lavic a podporují učení v reálném prostředí včetně prostor paměťových institucí.

Obsah metodických karet vychází jak z klíčových zjištění, vzešlých z pilotáže nových muzejně-edukačních programů pro školy, tak z výsledků hodnocení a reflexe realizovaných alternativních návrhů učebních situací (napříč vzdělávacími předměty). Přestože je záměrné využívání vzdělávacího potenciálu edukačních programů k obohacení a zpestření školní výuky dnes už běžné i v českém vzdělávacím systému, někteří učitelé stále hledají cestu, jak k propojování formálního a neformálního vzdělávání přistoupit, jak přijmout je za vlastní. Inspiraci k žádoucím změnám mohou učitelé základních škol a nižších stupňů gymnázií najít v sadě metodických karet, jež byla speciálně vytvořena na podporu rozvoje žákovských kompetencí k udržitelnému jednání, ke spolupráci v komunitě a k posilování společného života nejen v metropoli.

Ověření předkládaného metodického souboru ve výuce nám potvrdilo, že svým obsahem, strukturou i zpracováním metodických karet se může stát užitečným a vítaným průvodcem pedagogických pracovníků v často nepřehledném množství moderních výukových metod a aktivit. Přáli bychom si, aby tato dobrá zkušenost z projektu, ve kterém byl metodický soubor vytvořen, se potvrdila i Vám.

Za odborný tým Mgr. Kateřina Tomešková, Ph.D.
Praha, 2023

ŽIVOT VE SPOLEČNOSTI

Kultura, umění, vzdělání a práce hrají významnou roli v naší společnosti. Aktivita, které obsahuje tato sada metodických karet, se zaměřují na život ve společnosti, pochopení rozdílů mezi skupinami i jednotlivci, cílí na budování vzájemného respektu a úcty ke všem výtvarům lidské činnosti.

5.–9. ročník ZŠ

Seznámit se s rozdíly ve společnosti, porozumět jim a respektovat je. Vyzkoušet si v jakých podmínkách se ve světě žije a jak je práce ohodnocena. Naučit se, že umění, kultura a diverzita je přirozená součást našich životů. Poznání sociálního pilíře udržitelnosti.

občanská, sociální a personální, k řešení problémů, digitální, pracovní, kulturní

POUŽITÉ AKTIVIZUJÍCÍ METODY:

práce ve skupinách, práce v terénu, diskuze, didaktická hra, práce s internetem

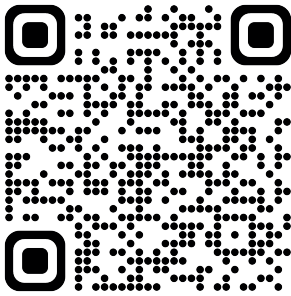
ODKAZY NA ON-LINE PŘÍLOHY K AKTIVITÁM:

https://1url.cz/@zivot_spolecnost

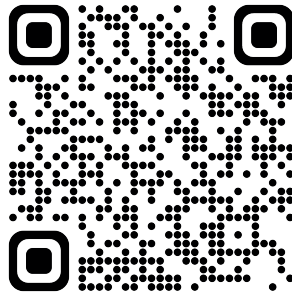

ODKAZY NA ON-LINE PŘÍLOHY K AKTIVITÁM

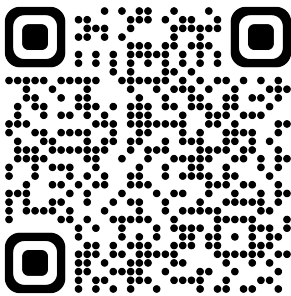
metodická karta_1
Potřeba a spotřeba

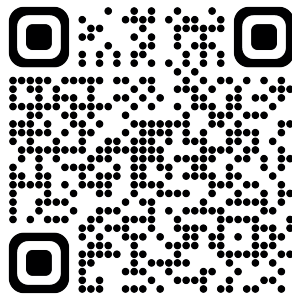
metodická karta_2
Práce a finance

metodická karta_3
Sociální dopady...

metodická karta_4
Udržitelné haiku

Potřeba a spotřeba

5. - 9. ročník ZŠ

Uvědomění si hodnoty surovin, odpadu a produktů kolem nás. Jakým způsobem zacházíme se surovinami? Potřebujeme nový produkt, nelze starý opravit? Formulace vlastní hodnotové orientace, hodnotové orientace lidské společnosti.

45 minut

nůžky, lepidlo, barvy, provázek, lepenka, další potřeby běžně používané ve výtvarné výchově či pracovních činnostech, rozbité produkty či odpady, přístup k internetu
https://www.malovanikresleni.cz/news/umeni_odpadky/

konzumerismus, upcyclace, spotřeba, odpad

Tato aktivita neobsahuje přílohy.

Informace pro učitele

Globální oteplování je nevyhnutelné, extrémní počasí bude stále častější a bude nabývat na intenzitě, hladina moří stoupá. Naše planeta už není schopna nést důsledky lidské činnosti bez katastrofálního vlivu na klima planety. Ale co když se to všechno děje jen kvůli naší neutuchající touze mít stále víc? Konzum je nakupování a užívání zboží a služeb s vírou, že pro společnost i jedince je dobré mít a využívat velké množství věcí. Rostoucí konzum vychází z idey, že štěstí člověka je podmíněno vlastněním věcí. Je to výhodné i z ekonomického hlediska, neboť utrácení spotřebitele podporuje ekonomický růst. Na rozdíl od konzumu, nerůst je směr, který hájí snížení produkce a konzumu a přeje si společnost, která se chová udržitelně a přátelsky k životnímu prostředí. Je proti ekonomickému růstu, jak ho známe dnes, a požaduje Chce překopat organizaci současné společnosti v oblastech sociální nerovnosti a ekologie, ale i přimět člověka k zamyšlení se nad smyslem života. Opravdu potřebujeme nové produkty? Není možné současný produkt opravit a prodloužit tím jeho životnost, případně z něj vytvořit produkt nový?

Potřeba a spotřeba

POSTUP:

Nejprve učitel představí problematiku konzumerismu, spotřeby, potřeby a velkého množství odpadů. Následně představí možná řešení, jak konzumerismu přecházet (např. rozvážný nákup, oprava, znovuvyužití, upcyklace).

Žáci se následně pokusí přinesené rozbité produkty či odpadky přeměnit na nové produkty či jim dát jinou přidanou hodnotu. Přetvoření v hru, umění a další. Hotové výrobky pak žáci mohou prezentovat ostatním a říct kde odpad našli a jaké mu dali nové využití.

Uvědomění si rozdílů ve společnosti, jejich přijetí a respektování. Zamyšlení se nad spotřebou a potřebou. Nacítění sociálně slabších. Finanční gramotnost a respekt k výtvorům lidským. Zlepšení finanční gramotnosti, posílení empatie a znalosti finanční situace v různých regionech. Jak jako běžný spotřebitel mohu podpořit dodržování základních lidských práv např. formou podpory Fair Trade. Úcta k člověku a lidské práci. Rozvoj kompetencí sociální a personální, kompetence občanské.

45 minut

leták s potravinami, karty profesí (pomůcka 1),
karty zemí (pomůcka 2), tužka a papír

přístup k internetu

práce, finanční gramotnost, kultura, respekt

Součástí této aktivity jsou on-line podklady ke tvorbě pomůcek.
Odkazy k jejich stažení najdete na první vložené kartě této sady.

Informace pro učitele

Sociální udržitelnosti je jedním ze tří pilířů udržitelnosti. Zabývá se nastavováním rovných podmínek napříč etniky, pohlavím i společenských vrstev. Stěžejní je také potírání chudoby, rovný přístup k základní hygieně a péči, sociální bydlení, podpora v nezaměstnanosti či na mateřské a v neposlední řadě začleňováním různých skupin do společnosti (migranti, důchodci...). Práce a peníze jsou součástí našeho každodenního života ovlivňují naši životní úroveň a nastavují hodnotu věcí kolem nás. Jednotlivé státy mají různě nastavenou míru sociální podpory (zdravotnictví, důchody, podpora v nezaměstnanosti) a ne všude je taková podpora samozřejmá, a ne všude jsou nastaveny podmínky tak, aby z této podpory šlo vyžít.

V některých případech bohužel nejde jen o podporu, ale i o špatně nastavené platové podmínky za odvedenou práci. Lidé se ocitají v dluhových pastích, ze kterých není úniku a co je pro jednoho samozřejmostí, je pro druhého nedosažitelné. Ke studiu problematiky může pomoci například dokument v produkci ČT – Levná práce.

POSTUP:

Nejprve učitel představí, co je sociální udržitelnost a vysvětlí, že situace a životní úroveň se různí v závislosti na geografických, politických, ekonomických a platových podmínkách. Následuje aktivita.

- 1 Žáci se rozdělí do menších skupin (cca 4 žáci).
- 2 Zástupce skupiny vylosuje 2 pracovní pozice a jednu zemi.
- 3 Skupina si dohledá výši platu vylosovaných pracovních pozic v dané zemi.
- 4 Skupina zjistí, jaká je v dané zemi cena potravin, služeb a bydlení.
- 5 Žáci se ve skupině pokusí sestavit denní rozpočet pro čtyřčlennou domácnost (strava, bydlení, zábava).
- 6 Skupina odprezentuje ostatním svoji situaci, rozpočet a co zjistila, na jaké problémy narazila, jestli si s financemi vystačila a zkusí si představit, jak by rozpočet fungoval v delším časovém horizontu, kdy je potřeba nakupovat rovněž oblečení a další vybavení do domácnosti.

Sociální dopady změny klimatu

Porozumění změně klimatu a jejím dopadům na obyvatele různých částí světa, pochopení fenoménu migrace.

45 minut

pomůcka dokument PDF, dle zvážení přístup k internetu

změna klimatu, oteplování, společnost

Součástí této aktivity jsou on-line podklady ke tvorbě pomůcek. Odkazy k jejich stažení najdete na první vložené kartě této sady.

Informace pro učitele

Změna klimatu je jednou z největších výzev, které bude mladá generace na celém světě v průběhu života čelit. Je důležité mít povědomí o jejich příčinách a důsledcích. Změna klimatu nedopadá na všechny stejně, je nespravedlivá. Často jí nejvíce trpí lidé, kteří jí přispěli ze všech nejméně. Tato aktivita má za cíl vcítit se do osudu lidí z různých koutů světa, kterým klimatická změna různými způsoby mění život, a také si uvědomit její dopady na ten náš vlastní. Dodatečné materiály skvělé kvality jsou k dostání na webu faktaoklimatu.cz, ve formě přímo připravené k použití.

Mezi důsledky změny klimatu patří:

- oteplení (zvýšení průměrné teploty)
- sucho
- zvýšení hladiny oceánů, ohřátí oceánů
- častější extrémní jevy (povodně, požáry, bouře, vlny vedra a sucha)
- nedostatek vody
- ztráta biodiverzity
- nedostatek potravin

Sociální dopady změny klimatu

POSTUP:

Učitel žákům představí problematiku změny klimatu a jejich důsledků. Rozebere, proč je důležité mít pojem o celosvětových dopadech klimatické změny, a stručně nastíní, jak s ní souvisí například migrace.

Rozdělí žáky do skupinek po 2-3 a nechá je na pracovním listu nejprve vyplňovat, jaký efekt má změna klimatu na jednotlivé osoby.

Poté stále ve skupinkách přejdou k diskusi nad možnými řešeními jednotlivých situací, a to z vlastního pohledu – jak by žáci jednali, kdyby se ocitli v situaci odpovídající danému scénáři.

Následně vyplněný pracovní list prodiskutují s celou třídou.

Udržitelné haiku

Žáci se pomocí haiku pokusí interpretovat problémy v životním prostředí. Seznámí s problematikou obalů a jejich nadprodukce. Aktivita přispívá k rozvoji emoční inteligence – uvědomění si vlastních pocitů a pomáhá kultivovat formy jejich vyjadřování, porozumět emocím druhých lidí a způsobu, kterým své emoce vyjadřují. Aktivita vede k rozvoji sociálních a personálních kompetencí, a to především kreativity a uměleckého vyjádření.

40 minut

tužky, papíry, přístup k internetu, libovolné ukázky haiku

poezie, emoční inteligence, reflexe světa okolo

Tato aktivita neobsahuje přílohy.

Informace pro učitele

Prostředí, ve kterém žijeme, významně ovlivňuje naši kvalitu života. Někdy nás mrzí odpadky pohozené v parku, kam si jdeme zaběhat, jindy nemůžeme v rušné ulici popadnout dech. To všechno na nás má nejen zdravotní vliv, ale působí to i na naši psychiku. Někdy se může rozdíel mezi naší představou o přírodě a jejím skutečným stavem vyvinout až do environmentální žalu. Takové emoce jsou skutečné a je těžké je interpretovat. Nejen proto je důležité umět budovat emoční inteligenci - trénovat porozumění vlastním pocitům a učit jejich kultivovanému vyjadřování, učit se rozumět pocitům druhých lidí i způsobu jejich vyjadřování a hledat způsoby, jak vyjadřovat své dojmy a pocity i jinými způsoby.

Pocit deziluze a rozčarování z různých nešvarů byl v dějinách častou hnací silou pro umělce. Nabídněte v bezpečném prostředí prostor pro různé umělecké zpracování výzev ochrany životního prostředí a jejich možná řešení.

Udržitelné haiku

Zkuste na problém poukázat pomocí umění. Jednou možnou formou, může být haiku.

Haiku je lyrický útvar, většinou s přírodní tematikou, který je tvořen zvukomalebným trojverším s počty slabik 5–7–5, dělicí pauzou a zařazovacím slovem. Jde o neznámější formu japonské poezie.

POSTUP:

- 1 Žák si na základě vlastní znalosti vybere nejpálčivější problém životního prostředí. S pomocí zdrojů se seznámí s jeho příčinou, potenciálními dopady a možným řešením.
- 2 Zjištěné informace je pokusí reflektovat v pomoci Haiku.
- 3 Na závěr může proběhnout dobrovolné sdílení Haiku mezi žáky. Poznají ostatní žáci problém popisovaný prezentujícím?

MÍSTO PRO POZNÁMKY A DALŠÍ NÁPADY:

PRO JEDNODUCHOU ORIENTACI V MATERIÁLU:

cílová skupina

vzdělávací cíl

doba trvání aktivity

klíčová slova

pomůcky k aktivitě

rozvoj klíčových kompetencí

odkaz na on-line podklady ke stažení
doprovodných materiálů a pomůcek

Tento materiál vzniknul jako součást projektu **Zavádění moderních aktivizujících metod do výuky na ZŠ se zaměřením na rozvíjení kompetencí žáků k udržitelnému rozvoji.**

Registrační číslo projektu: CZ.07.4.68./0.0/0.0/20_079/0002072

Při tvorbě a praktickém ověřování aktivit, včetně vytvoření metodických karet spolupracovali:

Mgr. Kateřina Tomešková, Ph.D. , Mgr. Jan Malý, Ph.D.,
Matěj Vavříček, Mgr. Tamara Kroupová, Mgr. Jan Tomešek,
Ing. Jan Pešta, Ing. Anna Elbarky Hubatová-Vacková,
Ing. Aleš Paulů, MgA. Jan Kulhánek

Odborní garanti: Mgr. Kateřina Tomešková, Ph.D., Mgr. Jaroslav Fidrmuc

Grafická úprava: Matěj Vavříček, MgA. Jan Kulhánek

Pokud není uvedeno jinak, jsou všechny obrázky a grafické prvky dílem grafiků, nebo pocházejí z volných databází.

VYSOKÁ ŠKOLA
CHEMICKO-TECHNOLOGICKÁ
V PRAZE

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální investiční fondy
OP Praha - pól růstu ČR

